

PENGLIBATAN BELIA DALAM AKTIVITI SUKARELAWAN MALAYSIA

HAPSAH MD YUSOF, NUR AFIFAH BAHARUM, NURUL AIN MOHD DAUD, NORAZANI AHMAD & FAUZIAH MOHD SAAD

ABSTRAK

Penglibatan belia dalam aktiviti sukarela dapat membantu usaha Negara ke arah memupuk sikap positif untuk membantu masyarakat, menanam penghayatan nilai-nilai murni serta mengukuh identiti diri. Penulisan ini bertujuan untuk membincangkan dapatan kajian mengenai penglibatan belia di Malaysia dalam aktiviti sukarela bagi tempoh 10 tahun (2008-2017) berdasarkan sorotan literatur secara sistematik. Dapatan kajian telah mengenalpasti empat tema yang terhasil iaitu faktor-faktor penglibatan belia dalam aktiviti sukarela, variasi keterlibatan belia dalam konteks aktiviti sukarela, deskripsi profil demografi penglibatan belia dalam aktiviti sukarela, dan model-model konseptual yang mendasari kajian-kajian sukarelawan dalam lingkungan Malaysia. Berdasarkan dapatan kajian, perbincangan mengenai implikasi praktis, teori, dan kajian akan datang turut dibahaskan.

Kata Kunci: *Belia, Sukarelawan, Aktiviti sukarela, Model Sukarelawan, Analisis Sistematik,*

ABTRACT

Involvement of youth in volunteering activities can help foster the nation's efforts to instil positive attitudes towards helping the society, moral values and strengthen their identities. The purpose of the paper is to examine the involvement of youth in volunteerism in Malaysia for a period of 10 years (2008-2017) using a systematic review. The findings of the study indicated four themes that comprise of factors underlying youth involvement in volunteering activities, variations of youth involvement in volunteering activities, demographic profile of youth involvement in volunteering activities, and the conceptual models that underpin the volunteering studies in Malaysia. Based on the findings, several discussions, implications and future research are put forward.

Keywords: *Youth, Volunteer, Volunteer Activity, Volunteer Model, Systematic Review,*

PENGENALAN

Belia merupakan agen utama dalam perubahan sosial. Belia kini tidak hanya berperanan sebagai tenaga utama untuk membangunkan negara, malahan belia diharapkan untuk menghasilkan cetusan idea-idea yang terkini serta berkeupayaan dalam melaksanakan pembaharuan sosial. Kini, hampir 10 juta dari rakyat Malaysia terdiri daripada golongan belia. Aktiviti sukarelaan merupakan kerja-kerja amal

dan kebajikan yang dijalankan oleh seseorang individu atau secara berkumpulan terhadap golongan yang memerlukan bantuan (Syed Hussain & Yasin, 2016a). Keterlibatan belia dalam aktiviti sukarela akan memupuk belia bersikap altruism serta menghasilkan modal insan yang menghayati nilai kasih sayang sesama insan serta peka dan sensitif terhadap keperluan individu lain. Oleh itu, suatu ulasan sistematik ini dilaksanakan berdasarkan persoalan kajian “bagaimanakah penglibatan belia di Malaysia dalam aktiviti sukarela” supaya pengkaji akan datang akan lebih memahami fenomena sukarelawan dalam kalangan belia dan seterusnya pihak yang tertentu dapat merancang program dengan lebih giat untuk menarik minat para belia kepada aktiviti sukarela.

OBJEKTIF

Analisis sistematik bertujuan untuk menilai dan membuat sintesis dari dapatan kajian lalu bagi memperoleh gambaran yang jelas tentang penglibatan belia dalam aktiviti sukarela bagi tempoh 10 tahun (2008-2017). Kajian ini, membincangkan profil demografi penglibatan belia dalam aktiviti sukarela, faktor penglibatan belia dalam aktiviti sukarela, variasi keterlibatan belia dalam konteks aktiviti sukarela dan model-model konseptual yang mendasari kajian-kajian yang dijalankan di Malaysia.

Skop Analisis

Ulasan sistematik ini dijalankan merujuk kepada skop belia, sukarelawan dan penglibatan belia dalam aktiviti sukarela. Kajian-kajian yang diteliti merupakan kajian yang dijalankan terhadap golongan belia di Malaysia.

METODOLOGI

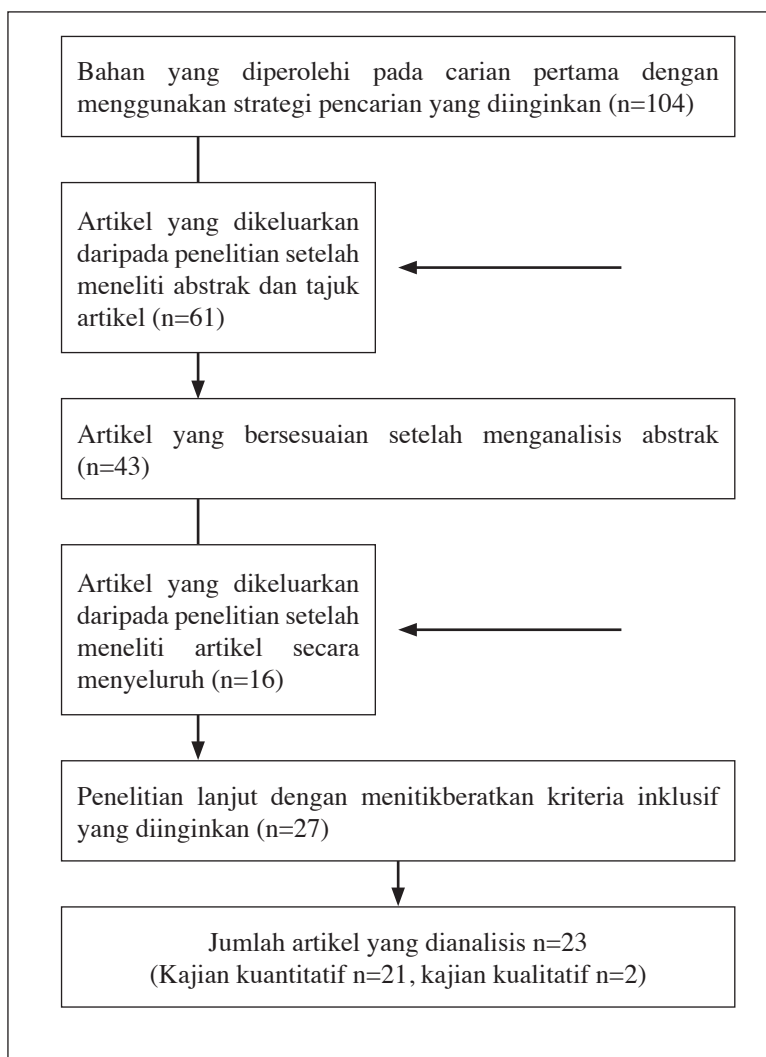
Pelbagai kaedah telah diaplikasikan oleh pengkaji untuk memperoleh kajian-kajian lampau yang berkaitan secara komprehensif berdasarkan persoalan kajian “bagaimanakah penglibatan belia di Malaysia dalam aktiviti sukarela?”. Pencarian pengkalan data dilaksanakan mengikut skop analisis yang dipilih. Pencarian secara komprehensif meliputi *Malaysian Journal of Youth Studies*. Selain tu, pencarian juga dijalankan menerusi laman sesawang yang menghimpunkan artikel kajian seperti di *EBCOhost*, *ProQuest*, *Springerlink*, *Taylor & Francis Online*, *JSTOR*, *Mendeley*, *Google Scholar*, *Research Gate* dan Respiratory Perpustakaan Institusi Pengajian Tinggi. Kata kunci pencarian dalam mendapatkan kajian-kajian lalu adalah sukarelawan atau kesukarelawan atau sukarela atau kerja sukarela, sukarela DAN belia atau remaja atau awal dewasa atau dewasa muda atau generasi muda DAN Malaysia. Proses pencarian kajian lepas di gambarkan seperti Rajah 1.

Skop Analisis dan Kriteria Inklusif dan Eksklusif

Kriteria pemilihan artikel berdasarkan persoalan kajian yang ditetapkan oleh pengkaji. Kriteria inklusif adalah artikel yang membincangkan penglibatan belia di Malaysia dalam aktiviti sukarela. Artikel yang terpilih merujuk kepada skop kajian

berkaitan dengan belia, sukarelawan dan penglibatan belia dalam aktiviti sukarela. Selain itu, pemilihan kajian lepas juga terhad kepada penerbitan penulisan bagi 10 tahun (2008 – 2017). Manakala, artikel yang dikeluarkan adalah tidak memenuhi kriteria seperti penulisan buku, penulisan kajian tidak sepadan dengan tema, populasi kajian tidak memenuhi kriteria iaitu belia, dan kajian telah dilaksanakan bukan pada tempoh yang ditetapkan oleh pengkaji.

Rajah 1: Gambaran Proses Keseluruhan Pencarian Kajian Lepas

Skop Metodologi Kajian

Berdasarkan 104 artikel yang dianalisis, terdapat beberapa artikel yang tidak menepati kriteria yang ditetapkan seperti tidak mempamerkan metodologi yang jelas, penulisan yang menyatakan pandangan peribadi penulis dan penulisan kajian yang tidak sistematik (rujuk Rajah 1). Perbincangan dapatan kajian juga meneliti penggunaan instrumen yang kerap digunakan oleh pengkaji di Malaysia dalam mengkaji penglibatan sukarelawan selain perbincangan tema-tema yang terhasil daripada dua puluh tiga kajian yang terpilih.

Instrumen Kajian

Daripada 21 artikel bagi kajian kuantitatif, terdapat beberapa artikel yang tidak menyatakan dengan jelas jenis soal selidik yang digunakan, namun begitu, lima (5) kajian yang menggunakan Volunteer Functions Inventory (VFI) terdiri daripada penerbitan artikel (Che Nawi & Asmuni, 2013; Ismail, Samat, Parnabas, Abdullah, & Abdul Hamid, 2014; Mohd Khir, Abdul Aziz, & Muhammad Nizam, 2016; Muhamad & Mohd Alauddin, 2013; Nazilah, Rozmi, & Fauziah, 2014). Satu kajian yang dijalankan oleh Nazilah, Rozmi, & Fauziah (2016) menggunakan soal selidik *Job Descriptive Index* (JDI). Beberapa kajian yang mana pengkaji membina soal selidik yang baru hasil pembacaan kajian lepas dan perbincangan antara penyelidik (Wan Afthanorhan & Ahmad, 2013; Yusoff, Abd Rahman, Wan Mohamed, & Nik Wan, 2015).

Volunteer Functions Inventory (VFI) merupakan soal selidik yang dibina oleh Clary, Synder, Ridge, Copeland, Stukas, Haugen & Miene (1998) bertujuan untuk menguji motif kefungsian yang ada dalam individu untuk memilih menjadi sukarelawan. Terdapat enam (6) motif kefungsian iaitu motif perlindungan (cara untuk mengurangkan perasaan negatif dan mengatasi masalah peribadi), nilai (cara untuk meluahkan atau bertindak terhadap nilai-nilai murni dan kemanusiaan), kerjaya (cara untuk meningkatkan prospek kerjaya melalui aktiviti sukarela), sosial (merujuk kepada cara untuk membangunkan dan mengukuhkan hubungan sosial), pemahaman (cara untuk memperolehi pengetahuan, kemahiran dan keupayaan) dan peningkatan atau pembaikan (cara untuk membantu membangunkan dan memperkembangkan psikologi seseorang) (Muhamad & Mohd Alauddin, 2013).

Keputusan Kajian

Berdasarkan persoalan kajian, terdapat empat (4) tema yang mendasari kajian-kajian belia dan sukarelawan di Malaysia iaitu deskripsi profil demografi penglibatan belia dalam aktiviti sukarela, faktor-faktor penglibatan belia dalam aktiviti sukarela, variasi keterlibatan belia dalam aktiviti sukarela, dan model konseptual penglibatan individu dalam aktiviti sukarela.

Deskripsi Profil Demografi Penglibatan Belia dalam Aktiviti Sukarela

Kajian melibatkan golongan belia dalam kalangan masyarakat adalah pelbagai seperti penglibatan golongan mahasiswa di institusi pengajian tinggi dalam aktiviti sukarela (Hamzah *et. al.* 2011; Ibrahim, Amin, & Sivabalan, 2015; Nazilah *et. al.*,

2016; Rabun, Hussin, Ridzuan, & Ab Rahman, 2017). Selain itu, terdapat beberapa pengkaji mengklasifikasikan kelompok belia yang berkhidmat sebagai sukarelawan secara sepenuh masa (Che Nawi & Asmuni, 2013; Ismail *et. al.*, 2014; Muhamad & Mohd Alauddin, 2013) dan juga kelompok belia dalam kalangan felda (Arif Shah, Suandi, Hamzah, & Ismail, 2015; Mohd Khir *et. al.*, 2016). Keseluruhannya, kebanyakan kajian yang dijalankan oleh pengkaji terdahulu menggunakan populasi mahasiswa di institusi pengajian tinggi sebagai subjek kajian.

Merujuk kepada profil demografi, terdapat beberapa dapatan kajian menunjukkan penglibatan belia dalam aktiviti kesukarelawanan dipengaruhi oleh faktor jantina dan tahun pengajian (Ibrahim *et. al.*, 2015; Saleem, Hassali, Ibrahim, Rasheedy, & Aljadhey, 2015). Sebaliknya, kajian yang dijalankan oleh Mohd Arshad, Hussin, & Rabun (2015) mendapati tidak terdapat perbezaan jantina dalam penglibatan aktiviti sukarela. Namun begitu, sosio demografi yang berbeza tidak menunjukkan perbezaan signifikan terhadap motivasi dalam kalangan sukarelawan untuk melibatkan diri dengan aktiviti kesukarelawanan (Che Nawi & Asmuni, 2013). Kajian yang dijalankan oleh Yusoff, Abd Rahman, Wan Mohamed, & Nik Wan (2015) mendapati lingkungan umur (15 tahun ke 44 tahun) dan pekerjaan berperanan sebagai motivasi dalam penglibatan bagi aktiviti sukarela.

Faktor-faktor Penglibatan Belia dalam Aktiviti Sukarela

Berdasarkan penelitian yang dijalankan terdapat pelbagai faktor yang mendorong penglibatan belia dalam aktiviti sukarela. Diantaranya adalah keinginan belia untuk menggunakan masa terluang dengan bermakna, ingin memperolehi pengalaman baru, ingin meningkatkan keyakinan diri serta meningkatkan penghargaan sendiri serta mencapai kestabilan emosi, juga ingin memahami realiti kehidupan yang sebenar (Hamzah, Suandi, & Hamzah, 2015). Selain itu, motif nilai dan pemahaman iaitu keinginan untuk mengetahui keperluan semasa dan kemahiran yang diperlukan oleh belia menjadi penyumbang kepada penglibatan belia dalam aktiviti sukarela (Che Nawi & Asmuni, 2013; Muhamad & Mohd Alauddin, 2013). Dalam kajian Che Nawi & Asmuni (2013) juga mendapati faktor perlindungan menjadi faktor motivasi utama dalam penglibatan sukarelawan. Faktor ingin membantu dan memperolehi pengalaman baru pendorong dalam penglibatan aktiviti kesukarelawan di samping berasa seronok dan mendapat kepuasan daripada penglibatan dalam aktiviti kesukarelawanan (Ibrahim *et. al.*, 2015). Hal ini berbeza dengan kajian yang dijalankan oleh Syed Hussain & Yasin (2016b) yang mendapati responden kajian yang terdiri daripada belia merasakan tidak seronok melakukan aktiviti sukarela.

Faktor motivasi juga mempengaruhi penglibatan belia dalam aktiviti kesukarelawan (Hamzah *et. al.*, 2015; Ismail *et. al.*, 2014). Ismail, Samat, Parnabas, Abdullah, & Abdul Hamid (2014) menjelaskan bahawa faktor motivasi terhasil daripada objektif dan integrasi sosial iaitu keinginan menolong orang lain dan merasakan aktiviti sukarela ini memberikan keuntungan pada dirinya sendiri. Kajian Arif Shah *et. al.* (2015) menunjukkan kepercayaan sukarelawan mempunyai pengaruh yang kuat kepada penglibatan dalam aktiviti sukarela.

Selain itu, faktor kepuasan kerja dalam aspek pemimpin dan peluang untuk mempromosikan diri juga membawa kepada penglibatan dalam aktiviti sukarela yang mana secara keseluruhan berada pada tahap sederhana ke tinggi (Nazilah et al., 2016). Kajian yang dijalankan oleh Hamzah *et. al.*, (2011) menunjukkan penglibatan pelajar di IPTA dalam aktiviti sukarela disebabkan oleh faktor agama, masyarakat, ganjaran, sokongan, kerjaya, kecenderungan, tahap pengetahuan kepada kerja sukarela dan tahap pengetahuan kepada organisasi sukarelawan. Di samping itu, kajian Nazilah *et. al.*, (2014) menunjukkan motif egoistik bagi tuntutan keperluan kerjaya, perlindungan diri dan keperluan sosial berada pada tahap tinggi dalam kalangan sukarelawan. Motif egoistik dalam diri belia juga membawa kepada faktor penglibatan belia terhadap aktiviti sukarela yang mana perasaan responden untuk melindungi diri mereka daripada kesunyian menunjukkan penyebab utama mereka terlibat dengan dalam aktiviti sukarela.

Dalam kajian Ali Sallam, Safizal, & Osman (2015); Hamzah, Suandi, & Hamzah (2015); Mohd Arshad & Hussin (2014) menunjukkan niat kesukarelaan membawa kepada penglibatan belia dalam aktiviti sukarela yang mana dalam kajian Ali Sallam, Safizal, & Osman (2015) mendapati penerimaan kawalan tingkah laku, sikap dan norma subjektif mempunyai pengaruh yang signifikan kepada niat kesukarelaan. Keinginan untuk memberikan bantuan kemanusiaan dan membantu masyarakat yang memerlukan juga membawa kepada penglibatan belia dalam aktiviti sukarela (Mohd Arshad *et. al.*, 2015). Hamzah, Suandi, & Hamzah (2016) mendapati terdapat enam profil teras kepada pemilihan serta penglibatan aktif sukarelawan dalam menentukan matlamat serta objektif pertubuhan organisasi kesukarelaan iaitu khidmat komuniti, altruisme, kecenderungan menderma, amalan nilai murni, perjuangan sejagat, dan pembangunan sendiri yang aman khidmat komuniti serta amalan nilai murni menjadi prediktor utama.

Yusoff, Abd Rahman, Nik Wan, & Wan Mohamed (2015) mendapati tanggungjawab sosial dan kepuasan diri membawa kepada motivasi sukarelawan dalam penglibatan diri dengan aktiviti sukarela iaitu kajian yang dilaksanakan terhadap sukarelawan ketika banjir di Kelantan pada tahun 2014. Selain itu, dapatan menunjukkan penglibatan sukarelawan dimotivasikan oleh rasa prihatin dan ingin berkhidmat kepada komuniti. Manakala, kajian yang dijalankan oleh Mohd Khir, Abdul Aziz, & Muhammad Nizam (2016) mendapati faktor utama penglibatan belia dalam aktiviti sukarela adalah faktor pemahaman ke atas aktiviti yang dijalankan dan diikuti dengan motif nilai dan motif sosial. Secara keseluruhannya, kajian-kajian yang dibincangkan menggambarkan bahawa terdapat pelbagai faktor yang mendorong penglibatan belia dalam aktiviti kesukarelaan di Malaysia.

Variasi Keterlibatan Belia dalam Aktiviti Sukarela

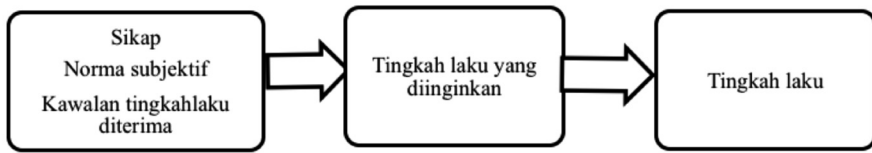
Variasi keterlibatan belia dalam aktiviti sukarela banyak dibincangkan oleh ramai pengkaji. Kajian yang telah dijalankan oleh Ibrahim, Amin, & Sivabalan (2015) ke atas mahasiswa Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) menunjukkan tempoh keterlibatan mahasiswa yang pernah mengikuti aktiviti kesukarelaan adalah

masih baru iaitu kurang daripada enam (6) bulan penglibatan. Satu kajian yang dijalankan kepada pelajar Universiti Malaya mendapati tahap komitmen pelajar terhadap kesukarelawanan berada pada tahap yang sederhana (Rabun *et. al.*, 2017). Selain itu, penghayatan belia dalam aktiviti kesukarelawanan juga dibincangkan dalam kajian yang terdahulu yang mana tahap penghayatan yang diuji mengikut enam konstruk penghayatan iaitu konstruk kefahaman, perasaan, kepercayaan, amalan, sikap dan motivasi. Keseluruhannya penghayatan belia dalam aktiviti kesukarelawanan berada pada tahap yang memuaskan kecuali konstruk perasaan dan motivasi pada tahap yang rendah (Syed Hussain & Yasin, 2016b).

Hasil kajian yang dijalankan oleh Suanda *et. al.*, (2012) mendapati tahap semangat kesukarelawanan dalam kalangan pelajar adalah pada tahap sederhana namun berpotensi tinggi untuk terlibat secara aktif dalam aktiviti sukarela. Aktiviti sukarela yang menjadi tumpuan oleh belia dalam aktiviti sukan, kemasyarakatan dan badan beruniform. Manakala kajian Mohd Khir, Abdul Aziz & Muhammad Nizam (2016) mendapati jenis aktiviti utama yang disertai belia dalam aktiviti kesukarelawanan adalah aktiviti sukarela berbentuk sukan dan diikuti dengan aktiviti khidmat sosial, masyarakat dan kegamaan (Mohd Arshad & Hussin, 2014). Penglibatan belia dalam aktiviti kesukarelawanan ini dapat memberikan impak yang positif dan membawa kepada peningkatan dalam meningkatkan kesedaran, muhasabah diri, menjalani gaya hidup sihat, menjadi prihatin terhadap keperluan individu lain, meningkatkan kemahiran dan meluaskan kenalan (Alias & Balakrishnan, 2016).

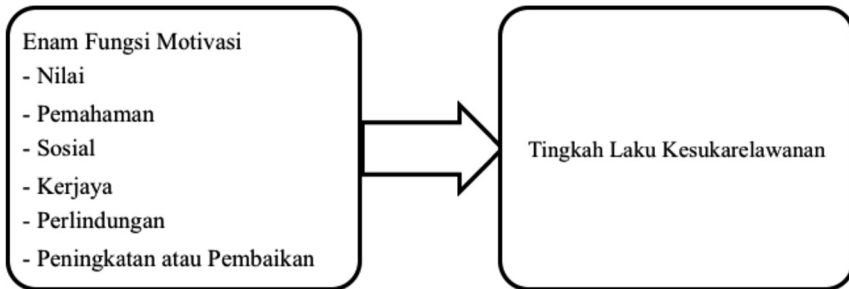
Satu kajian yang dijalankan oleh Yusoff, Abd Rahman, Nik Wan, & Wan Mohamed (2015) berkaitan dengan hubungan sosial dan motif untuk sukarelawan mendapati sukarelawan muda merasakan faktor pemahaman dan motif kerjaya adalah sangat penting yang mempengaruhi mereka berbanding sukarelawan yang lebih tua. Sukarelawan yang berusia 25 dan ke atas adalah lebih mempertimbangkan motif peningkatan iaitu membaiki diri berbeza dengan sukarelawan yang lebih tua merasakan aktiviti sukarela boleh membantu mereka meningkatkan keyakinan diri dan membina perkembangan peribadi. Sukarelawan berusia 35 tahun ke atas lebih mementingkan motif sosial berbanding sukarelawan lebih muda yang mana sukarelawan lebih tua berminat dan selesa dalam membuat kerja sukarela bersama jaringan kawan yang sedia ada dan tidak untuk mencari kawan baru. Usia sukarelawan tidak memberikan kesan kepada motif nilai, tetapi sebagai tanggungjawab untuk membantu. Keseluruhannya, terdapat kepelbagaian dalam bentuk penglibatan belia dalam aktiviti sukarela.

Model-model konseptual yang mendasari kajian-kajian mengenai kesukarelawanan di Malaysia

Rajah 1: Model Tingkah Laku Terancang

Sumber : Madden, T. J., Ellen, P. S., & Ajzen, I. (1992). *A comparison of the theory of planned behavior and the theory of reasoned action. Personality and Social Psychology Bulletin, 18(1), 3–9.*

Kebanyakan artikel yang diteliti menggunakan pendekatan Teori Tingkah Laku Terancang (Ajzen, 1985) dalam membincangkan kajian-kajian yang dijalankan berkaitan dengan sukarelawan. Teori ini menekankan kepada tingkah laku yang diinginkan dipengaruhi dengan sikap, norma subjektif dan juga kawalan tingkah laku diterima yang membawa kepada tingkah laku yang khusus (Madden *et. al.*, 1992).

Rajah 2: Model Teori Fungsional

Terdapat pengkaji yang menggunakan teori fungsional yang digariskan oleh (Clary *et. al.*, 1998) yang membincangkan kesukarelawan adalah satu proses yang mana kesukarelawan merupakan satu terma hasil daripada motivasi peribadi. Pendekatan fungsional menekankan bahawa ketekalan penglibatan sukarelawan bergantung kepada situasi individu. Hal ini merujuk apabila aktiviti sukarela itu bertepatan dengan motivasi mereka, mereka akan berasa lebih puas dan lebih seronok dengan perkhidmatan mereka dan berkecenderungan untuk berkhidmat atau terlibat dengan aktiviti sukarela (Clary *et. al.*, 1998).

PERBINCANGAN

Ulasan kajian lepas mempamerkan penekanan terhadap faktor penglibatan generasi belia terhadap aktiviti sukarela. Hasil penelitian menunjukkan aspek demografi tidak mempengaruhi secara signifikan terhadap penglibatan belia dalam aktiviti sukarela. Manakala terdapat pelbagai faktor lain yang mendorong kepada penglibatan belia

dengan aktiviti sukarelawan. Kepelbagaian penglibatan belia dalam aktiviti sukarela dapat dilihat sama ada berbentuk sukan dan khidmat kemasyarakatan. Secara keseluruhan, penelitian dalam kajian yang dijalankan didasari oleh konseptual yang dibentuk oleh pengkaji yang mana di pengaruhi oleh teori-teori yang menjadi panduan. Antara teori yang mendasari kajian yang lalu adalah teori fungsional (Muhamad & Mohd Alauddin, 2013; Nazilah *et. al.*, 2014), teori tingkahlaku beralasan (Mohd Arshad & Hussin, 2014), teori tingkah laku terancang (Ali Sallam *et. al.*, 2015; Arif Shah *et. al.*, 2015; Hamzah *et. al.*, 2015) dan teori pemilihan sosioemosi (Yusoff, Abd Rahman, Wan Mohamed, *et. al.*, 2015).

CADANGAN

Bersesuaian dengan keperluan sukarelawan pada masa kini, seharusnya sukarelawan adalah terdiri daripada generasi muda yang masih mampu untuk menjalankan tanggungjawab sebagai seorang sukarelawan. Namun begitu, ulasan sistematik ini hanya terhad kepada skop skop belia, sukarelawan dan penglibatan belia dalam aktiviti sukarela di Malaysia. Pengkaji akan datang dicadangkan untuk memperluaskan skop ulasan sistematik dengan melibatkan kajian yang dijalankan di luar negara. Oleh itu, hasil dapatan luar negara boleh diaplikasikan dalam Malaysia. Seterusnya, perancangan untuk menarik minat generasi muda dalam aktiviti sukarela hendaklah mendapat perhatian daripada pelbagai pihak. Diharapkan segala kajian yang telah dijalankan pada masa lalu tidak dibiarkan begitu sahaja. Pengkaji akan datang boleh menggunakan dapatan kajian masa lalu untuk membuat perancangan bersesuaian dengan faktor yang menyumbang kepada penglibatan generasi muda dalam aktiviti sukarela.

IMPLIKASI

Perancangan hendaklah bersesuaian dengan apa yang generasi muda ingin peroleh daripada sesuatu aktiviti sukarela yang dianjurkan. Hal ini membantu untuk meningkatkan penglibatan belia dalam aktiviti sukarelawan dan seterusnya berterusan untuk memberikan perkhidmatan sebagai sukarelawan negara. Latihan yang khusus kepada para sukarelawan yang sedia ada diperlukan sebagai memastikan dapat melahirkan pelapis sukarelawan yang dapat memberikan perkhidmatan yang terbaik kepada masyarakat dan meneruskan minat individu berkenaan dengan aktiviti sukarelawan.

RUJUKAN

- Agensi Antidadah Kebangsaan (2014). *Maklumat Dadah 2015*. Kementerian Dalam Negeri. Diakses daripada <https://www.adk.gov.my/wp-content/uploads/BUKU-MAKLUMAT-DADAH-2015-1.pdf>
- Ajzen, I. (1985). From intentions to actions: A theory of planned behavior. *In Action control* (pp. 11-39). Springer Berlin Heidelberg.

- Alias, A. M., & Balakrishnan, V. (2016). Impak kesukarelawanan dalam kalangan belia di Kuala Lumpur: Satu kajian. *Jurnal Kepimpinan Pendidikan*, 3(4), 25–43. Diakses daripada [http://umijms.um.edu.my/filebank/published_article/10208/\(page 25-43\) IMPAK KESUKARELAWANAN.pdf](http://umijms.um.edu.my/filebank/published_article/10208/(page%2025-43)IMPAK%20KESUKARELAWANAN.pdf)
- Ali Sallam, A. A., Safizal, M., & Osman, A. (2015). The key drivers of volunteering intention among undergraduate Malaysia students. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, III(2), 1–13.
- Arif Shah, J., Suandi, T., Hamzah, S. R., & Ismail, I. A. (2015). Why youths choose to become volunteers: From the perspective of belief. *Athens Journal of Social Science*, 2(1), 51–64.
- Che Nawi, N. R., & Asmuni, A. (2013). *Motivasi sukarelawan terhadap penglibatan dalam kerja sukarela di Yayasan Salam Malaysia*. In Graduate Research in Education Seminar (GREduc 2013). Diakses daripada [http://www.greduc2013.upm.edu.my/PDF Files/Greduc014 Nur Raihan.pdf](http://www.greduc2013.upm.edu.my/PDF%20Files/Greduc014%20Nur%20Raihan.pdf)
- Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1516–1530. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.6.1516>
- Hamzah, S. R., Suandi, T., & Hamzah, A. (2015). Pengaruh kepercayaan, motivasi dan niat terhadap golongan belia dalam aktiviti sukarela di Malaysia. *International Journal of Education and Training (InJET)*, 1(2), 1–10.
- Hamzah, S. R., Suandi, T., & Hamzah, A. (2016). *Profil teras pertubuhan sukarela belia di Malaysia*, (February). Diakses daripada https://www.researchgate.net/publication/289515789_PROFIL_TERAS_PERTUBUHAN_SUKARELA_BELIA_DI_MALAYSIA
- Hamzah, S. R., Suandi, T., Mohd Daud, K., Hamzah, Mohammad Rezal, Bahari, A., Ahmad Shah, W. M., Ismail, M. H., Ali, I. (2011). *Knowledge, attitude and spirit of volunteerism among studen in public institution of higher learning*. In international Conference on Youth Development 2011.
- Ibrahim, F., Amin, A. S., & Sivabalan, T. (2015). Penglibatan dan motivasi kesukarelawanan: ke arah memupuk semangat kesukarelawan dalam kalangan mahasiswa. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 10(1), 84–96.
- Institusi Penyelidikan Pembangunan Belia Malaysia (2017). Diakses daripada <http://www.iyres.gov.my/index.php/ms/>
- Ismail, S., Samat, N. A., Parnabas, V., Abdullah, N. M., & Abdul Hamid, N. (2014). *Youth volunteerism in Chow Kit Malaysia: Factors of involvement*. In International Conference on Global Trends in Academic Research (Vol. 1, pp. 219–224). Diakses daripada <http://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:No+Title#0>

- Madden, T. J., Ellen, P. S., & Ajzen, I. (1992). A Comparison of the theory of planned behavior and the theory of reasoned action. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(1), 3–9. <https://doi.org/10.1177/0146167292181001>
- Mohd Arshad, M. R., & Hussin, Z. (2014). Family volunteering and youth volunteerism. *Journal of Administrative Science*, 11(2). Diakses daripada http://www.myjurnal.my/filebank/published_article/33470/12.pdf
- Mohd Arshad, M. R., Hussin, Z., & Rabun, M. N. (2015). Gender Differences among Youth in Volunteerism. *Journal of Administrative Science*, 12(2), 1–8.
- Mohd Khir, A., Abdul Aziz, N. A., & Muhammad Nizam, N. S. (2016). *Motivasi dan tahap penglibatan belia felda dalam kesukarelawanan di Felda Bukit Rokan, Negeri Sembilan*. Diakses daripada https://www.researchgate.net/publication/319482034_Motivasi_dan_Tahap_Penglibatan_Belia_Felda_dalam_Kesukarelawanan_di_Felda_Bukit_Rokan_Negeri_Sembilan
- Muhamad, T. A., & Mohd Alauddin, A. N. (2013). Motif penglibatan sukarelawan sukan institusi pengajian tinggi terhadap tahap kepuasan diri. *Jurnal Pendidikan Malaysia*, 38(2), 51–59. Diakses daripada <http://www.ukm.my/jurpend/index.html%5Cnhttp://journalarticle.ukm.my/8003/>
- Nazilah, A., Rozmi, I., & Fauziah, I. (2014). The role of egoistic motives for Malaysian college student involvement in volunteering activities. *Asian Social Science*, 10(19), 173–179. <https://doi.org/10.5539/ass.v10n19p173>
- Nazilah, A., Rozmi, I., & Fauziah, I. (2016). Job satisfaction among college student volunteers. *Asian Social Science*, 12(9), 139–143. <https://doi.org/10.5539/ass.v12n9p139>
- Petticrew, M., & Roberts, H. (2006). *Systematic Reviews in the Social Sciences: A Practical Guide*. Cebma.Org. <https://doi.org/10.1027/1016-9040.11.3.244>
- Rabun, M. N., Hussin, Z., Ridzuan, M. R., & Ab Rahman, N. A. S. (2017). Exploring university students' TM level of commitment towards volunteerism, 14(1), 1–12.
- Saleem, F., Hassali, M. A., Ibrahim, Z. S., Rasheedy, A. A. L., & Aljadhey, H. (2015). Perceptions and attitudes of pharmacy students towards volunteering at health promotional programs: a cross-sectional study from Malaysia. *Journal of Community Health*, 40(2), 285–290. <https://doi.org/10.1007/s10900-014-9930-y>
- Suanda, J., Hamzah, M. R., Bahari, A., Ku Daud, K. A., Hamzah, S. R., & Suandi, T. (2012). *Semangat kesukarelawan dalam kalangan mahasiswa melayu di IPTA: satu tinjauan ke arah pembentukan pendidikan kesukarelawan*. In Seminar Pendidikan Melayu Antarabangsa (SepMA) 2012.
- Syed Hussain, T. P. R., & Yasin, L. (2016a). Belia dan pembudayaan semangat sukarelawan di Malaysia: Suatu pemerhatian konseptual. *Malaysian Journal of Society and Space*, 9(9), 161–172.

- Syed Hussain, T. P. R., & Yasin, L. (2016b). Belia dan program kesukarelawan di Malaysia : Satu kajian empirikal. *Malaysian Journal of Society and Space*, 12(10), 183–194.
- Wan Afthanorhan, W. M. A., & Ahmad, S. (2013). Modelling the multigroup moderator-mediator on motivation among youth in higher education institution towards volunteerism program. *International Journal of Scientific & Engineering Research*, 4(7), 0–4.
- Yusoff, R., Abd Rahman, S. A., Nik Wan, N. Z., & Wan Mohamed, W. N. (2015). *Understanding the motivations of social responsibility among volunteers : A case study of flood disaster in Kelantan 2014*. In The 6th International Conference on Governance, Fraud, Ethics and Social Responsibility 2015 (iConGFESR 2015) UNDERSTANDING (Vol. 2015, p. 7).
- Yusoff, R., Abd Rahman, S. A., Wan Mohamed, W. N., & Nik Wan, N. Z. (2015). *Age and motives for volunteering : from socioemotional selectivity theory perspective*. In Proceedings of the Academic Symposium of Social Science.

Profil Penulis:

Hapsah Md Yusof

Fakulti Pembangunan Manusia
Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI)
hapsah@fpm.upsi.edu.my

Nur Afifah Baharum

Fakulti Pembangunan Manusia
Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI)

Nurul 'Ain Mohd Daud

Fakulti Pembangunan Manusia
Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI)

Norazani Ahmad

Fakulti Pembangunan Manusia
Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI)

Fauziah Mohd Saad

Fakulti Pembangunan Manusia
Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI)